

MAŁGORZATA KARCZEWSKA (Białystok)

ŹRÓDŁA ARCHEOLOGICZNE Z TERENU BIAŁEGOSTOKU

Początki badań archeologicznych na terenie Białegostoku sięgają okresu międzywojennego. Z lat 1933-1939 pochodzą notatki J. Glinki, sporządzone przy okazji prac ziemnych prowadzonych w centrum miasta (J. Glinka, Teka 137). Odsłonięto wówczas głównie elementy nowożytnych urządzeń kanalizacyjnych – kanałów, studzienek oraz studni.

Pierwsze badania wykopaliskowe przeprowadził w Białymstoku A. Klein – delegat Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie na województwo białostockie. Miały one miejsce w czerwcu 1939 roku, w dzielnicy Słoboda (por. katalog). Kolejnych odkryć archeologicznych dokonano przy okazji prac związanych z powojenną odbudową miasta (stan. I i II). W następnych latach liczbę stanowisk archeologicznych zwiększały głównie przypadkowe znaleziska w trakcie różnego typu prac ziemnych (stan. III, IV, V, VI, VII, VIII i 14). Teren Białegostoku objęły również badania powierzchniowe Archeologicznego Zdjęcia Polski. Do końca 1939 roku przeprowadzono je we wschodnich dzielnicach miasta, na obszarach 37-87, i 37-88. W ich wyniku odkryto pięć nowych stanowisk (IX, 11, 12, 13, 15)*.

W okresie powojennym badania wykopaliskowe przeprowadzono na terenie miasta na dwóch stanowiskach archeologicznych. W 1969 roku przebadano ratowniczo zniszczony grób datowany na epokę neolitu, odkryty w dzielnicy Dojlidy (Stan. IV). Planowe badania archeologiczno-architektoniczne miały miejsce w 1983 roku, w związku z remontem kościoła parafialnego p. w. Wniebowstąpienia NMP. Objęto nimi teren przylegający do kościoła oraz krypty grzebalne w prezbiterium (stan. X).

Do końca 1993 roku z terenu Białegostoku znanych było 16 stanowisk archeologicznych¹. W zestawieniu tym nie uwzględniono znalezisk numizmatycznych, które z powodu sposobu pozyskania powinny być zaliczane do kategorii źródeł archeologicznych. Uwzględnienie ich zagęściłoby mapę znalezisk archeologicznych z terenu Białegostoku, rzutując znacząco na uzyskany obraz osadnictwa. Od końca

* W opracowaniu zachowano numerację stanowisk wg Archiwum KZA w Białymstoku, tj. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, 11, 12, 13, 14, 15.

1993 roku, z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Białymstoku, na terenie miasta prowadzone są przez autorkę opracowania nadzory archeologiczne nad wszelkiego typu pracami ziemnymi. Działalność ta ma na celu pozyskanie nowych danych do odtwarzania osadnictwa pradziejowego i nowożytnego na terenie Białegostoku.

Podstawę źródłową artykułu stanowi dokumentacja zgromadzona w Archiwum Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Białymstoku oraz dostępny materiał zabytkowy pochodzący ze stanowisk odkrytych na terenie miasta*. W wypadku naczyńia ze stan. III, siekiery krzemiennej ze stan. IV oraz zabytków odkrytych na stan. X opisu dokonano na podstawie informacji zawartych w sprawozdaniach konserwatorskich i kartach inwentarzowych oraz ilustracji. Kwerendą objęto również Dział Dokumentacji Naukowej Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Wykorzystano także artykuły i notatki zamieszczone w wydawnictwach ciągłych- „Rocznik Białostocki”, „Z Otchłani Wieków” oraz w prasie – „Dziennik Białostocki”, „Gazeta Białostocka”, „Gazeta Współczesna”, „Kurier Polski”.

Najbardziej niekompletne są dane dotyczące przedwojennych badań w dzielnicy Słoboda. Dokumentacja z wykopalisk A. Kleina najprawdopodobniej zaginęła w czasie II Wojny Światowej. Podstawowe źródło dotyczące odkrycia na Słobodzie stanowi obecnie artykuł zamieszczony w „Dzienniku Białostockim” z 29 VI 1939 roku. Informacje te powtórzył R. Kraśko w „Gazecie Współczesnej” z 28-29 IV 1979 r. Istnieje także notatka J. Glinki podająca nazwisko i adres odkrywcy (por. Katalog). W oparciu o powyższe dane weryfikacja informacji dotyczących odkrycia na Słobodzie jest obecnie niemożliwa.

Dokumentacja dotycząca innych znanych z terenu miasta stanowisk również w wielu wypadkach nie jest kompletna. Wynika to z przypadkowości odkryć oraz pośpiesznego ich dokumentowania**.

Materiał zabytkowy to głównie narzędzia krzemienne i kamienne oraz ceramika. Odrębną grupę źródeł stanowią zabytki odkryte w trakcie badań w kościele parafialnym p. w. Wniebowstąpienia NMP (stan. X).

Znaczna część znalezisk archeologicznych z terenów dzisiejszego miasta Białegostoku związana jest z działalnością na omawianym obszarze grup ludności neolitycznej. Z młodszej epoki kamienia pochodzą przedmioty stanowiące wyposażenie grobu dziecka odkrytego w dzielnicy Dojlidy (stan. IV). W skład zespołu wchodziły: siekierka i wiór krzemienny oraz szpila kościana (tab. 3:b, c, d). Czworocienną siekierę, wykonaną z krzemienia narzutowego barwy popielatej z nieregularnymi, ciemniejszymi przebarwieniami, odkryto w pobliżu kości czaszki. Ostrze i obuch

* Dziękuję mgr Krystynie Bieńkowskiej – Konserwatorowi Zabytków Archeologicznych w Białymstoku oraz pracownikom Działu Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku za udostępnienie dokumentacji i materiału zabytkowego oraz pomoc w kompletowaniu materiałów źródłowych.

** Wszelkie uwagi dotyczące stanu dokumentacji zawarte zostały w przypisach do katalogu stanowisk.

siekierki są proste, zaś ścianki boczne lekko wypukłe. Siekierka w większej części jest wygładzana. Retusz zachował się jedynie przy obuchu. Wymiary: długość – ok. 6 cm, szerokość przy ostrzu – ok. 4 cm, szerokość przy obuchu – ok. 3 cm, maksymalna grubość – 1,3 cm. Wiór krzemienisty odnaleziono z prawej strony kości tułowia. Podobnie jak siekiera wykonano go z surowca narzutowego barwy popielatej z nieregularnymi, ciemniejszymi przebarwieniami. Wiór pochodzi z rdzenia jednopiętowego. Przy wierzchołku ma przekrój trójkątny, zaś w partii piętkowo-sęczkowej trapezowaty. W partii wierzchołkowej wióra widoczne są ślady zaprawy rdzenia. Wymiary: długość – 9,7 cm, szerokość 1,5-1,7 cm, grubość – 2 mm. Szpila kościana znajdowała się na wysokości lewego biodra dziecka. Długi – ok. 12,7 cm, owalny w przekroju trzonek jest nieznacznie wygięty i zwęża się lekko ku dołowi. Półkolista, płaska główka szpili posiada umieszczony centralnie otwór o średnicy ok. 3 mm.

Formy i sposób wykonania zabytków krzemienistych wchodzących w skład wyposażenia grobu z Dojlid, tj. siekierki i wióra pozwalają łączyć omawiany zespół z kulturą amfor kulistych². Kościana szpila stanowi natomiast zabytek spotykany w inwentarzach różnych kultur neolitycznych.

Na młodszą epokę kamienia datowane są także trzy luźne znaleziska romboidalnych toporów kamiennych wykonanych z ciemnoszarego granitu:

– stanowisko V – krępy w proporcjach topór o czworobocznym, zbliżonym do prostokąta przekroju poprzecznym i zaokrąglonych krawędziach. Otwór na stylisko o średnicy ok. 2,3 cm przesunięty jest nieco w kierunku wąskiego obucha. Zabytek jest uszkodzony. Brakuje ostrza oraz części dolnej ścianki. Wymiary zachowanej części topora: długość 10,1 cm; szerokość przy ostrzu 1,5 cm; szerokość przy obuchu 2,6 cm; maksymalna szerokość 6,0 cm; wysokość przy ostrzu 1,8 cm; wysokość przy obuchu 3,0 cm; maksymalna wysokość 4,0 cm (tab. 3e);

– stanowisko VII – topór o przekroju zbliżonym do owalu, o zaokrąglonych krawędziach i łukowatym, asymetrycznym ostrzu. Otwór na stylisko o średnicy od 1,8 do 2,1 cm znajduje się bliżej szerokiego obucha. Obuch jest uszkodzony. Wymiary topora: długość 10 cm; szerokość przy ostrzu 0,5 cm; szerokość przy obuchu 1,5 cm; maksymalna szerokość 4,6 cm; wysokość przy ostrzu 5,6 cm; wysokość przy obuchu 4,3 cm; maksymalna wysokość 5,6 cm (tab. 4a);

– stanowisko VIII – topór o smukłych proporcjach, czworokątnym, zbliżonym do kwadratu przekroju i zaokrąglonych krawędziach. Otwór na stylisko o średnicy 2 cm umieszczony jest bliżej szerokiego obucha. Obuch oraz proste ostrze topora noszą ślady intensywnego użytkowania. Wymiary: długość 11,4 cm; szerokość przy ostrzu 1,2 cm; szerokość przy obuchu 2,9 cm; maksymalna szerokość 4,4 cm; wysokość przy ostrzu 3,0 cm; wysokość przy obuchu 3,0 cm; maksymalna wysokość 4,4 cm (tab. 4b).

Forma opisanych wyżej zabytków nie pozwala na jednoznaczne określenie ich przynależności kulturowej. Być może należy je wiązać z kulturą ceramiki sznurowej lub kulturami jej pokrewnymi. Ze względu na formę i ukształtowanie ostrza

najbliższy inwentarzom kultury ceramiki sznurowej jest topór ze stanowiska VII (A. Kempisty, 1989, tabl. LVI).

Ślady osadnictwa datowane na epokę kamienia i wczesną epokę brązu pochodzą ze stanowisk odkrytych w trakcie badań Archeologicznego Zdjęcia Polski. Są to: 4 zabytki krzemienne, w tym 1 odłupek (stan. IX), łuszcza (stan. 11) oraz wyeksponowany rdzeń łuszczeniowy (stan. 13).

Z pobytom grup ludności wczesnobrązowej kultury Chłopice-Vesele wiąże się najprawdopodobniej znalezisko siekiery krzemiennej (stanowisko VI). Natrafiono na nią podczas prac związanych z regulowaniem biegu rzeki Białej w dzielnicy Białostoczek. Jest to siekierka dwuścienna, gładzona na całej powierzchni, pojedynczymi negatywami odbić na ostrzu oraz górnej i dolnej krawędzi. Wymiary: długość – ok. 9 cm, szerokość przy ostrzu 6,2 cm, szerokość przy obuchu 3,4 cm, wysokość 1,8 cm (tab. 3f). Określona na karcie inwentarzowej przynależność kulturowa zabytku budzi zastrzeżenia. Na obecnym etapie badań przypisywanie go ludności kultury mierzanowickiej lub strzyżowskiej jest mało prawdopodobne, gdyż dotychczas brak dowodów potwierdzających docieranie ludności tych kultur w dorzecze Narwii (M. Gedl, 1989a, s. 432 i 438). Bardziej prawdopodobne wydaje się łączenie siekiery z kulturą Chłopice-Vesele (J. Machnik, 1978, ryc. 12, s. 31).

Odkryty w dzielnicy Wysoki Stoczek obiekt o nieokreślonej funkcji (stan. IV) stanowi dowód na docieranie we wczesnej epoce żelaza na teren dzisiejszej Białostoczczyzny grup Ludności Kultury ceramiki kreskowanej. Zajmowała ona głównie tereny w dorzeczu Dniepru, Berezyny i Dźwiny oraz nad górnym i środkowym Niemnem i nad Wilią. Pojedyncze fragmenty naczyń o powierzchni kreskowanej znane są także z północno-wschodniej Suwalszczyzny (M. Gedl, 1989b, s. 607). Kultura ceramiki kreskowanej egzystowała na wymienionych obszarach od VII w. p.n.e. do IV w. n.e. Jej inwentarze wykazują dużą trwałość form, co sprawia trudności przy próbach precyzyjniejszego datowania. Wyznacznikiem kulturowym i chronologicznym obiektu odkrytego na Wysokim Stoczku jest naczynie nawiązujące formą, techniką wykonania i zdobienia do wytwórczości garncarskiej ludności kultury ceramiki kreskowanej. Jest to naczynie o profilu esowatym, posiadające wysoko umieszczony załom brzuśca i płaskie dno. Na stronie zewnętrznej, pod prostą krawędzią wylewu znajduje się zdobienie w postaci dołków palcowych. Powierzchnia zewnętrzna naczynia barwy jasnobrunatnej pokryta jest ukośnym kreskowaniem. Gлина schudzona została domieszką tłucznią kamiennego. Wysokość naczynia – 17,4 cm, średnica wylewu – 19,4 cm, średnica dna – 11 cm (tab. 3a).

Dotychczas nie odkryto na terenie Białegostoku stanowisk archeologicznych datowanych na okres lateński i wpływów rzymskich.

Na ślady osadnictwa z wczesnej fazy średniowiecza natrafiono na stan. II (Rynek Kościuszki). Były to dwa fragmenty ceramiki. Skład masy garncarskiej oraz sposób wykonania mogą wskazywać, iż pochodzą one sprzed końca XIII wieku. Są to: jeden fragment brzuśca naczynia wykonanego ręcznie z gliny schudzonej dużą ilością domieszki piasku o średniej wielkości ziaren. Na stronie wewnętrznej

fragmentu widoczne są ślady zagładzania niejesca łączenia wałków gliny. Barwa obu powierzchni oraz przełomu brunatna. Fragment drugi to dno naczynia. Na stronie zewnętrznej dna widoczne są ślady podważania – zdejmowania naczynia z podstawki. Gлина schudzona jest dużą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni szara. Przełom pięciowarstwowy, szaro – pomarańczowy (tab. 2f). Pozostała część materiału zabytkowego, pochodzącego ze stan. II datowana jest na okres nowożytny. Precyzyjniej określoną chronologię posiada toczony na kole kafel miskowy z okrągłym otworem i profilowanych ściankach (tab. 2e). Wymiary kafa: długość – 8,5 cm; wielkość otworu (długość boku krawędzi) – 15,5 cm, średnica dna – 10,5 cm; wielkość kąta wychylenia ścianki – 18 stopni. Formy takie można datować na XVI-XVII wiek (M. Dąbrowska, 1987, s. 82-88). Pozostałą część materiału zabytkowego ze stan. II stanowią:

– 3 fr. słabo wypalonych dachówek o chropowatych powierzchniach koloru ciemno-ceglastego;

– 19 fr. naczyń glinianych, w tym:

1) wylew z górną i środkową częścią brzuśca garnka o profilu esowatym, z wysoko umieszczonym załomem brzuśca. Naczynie toczne na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu – czarna (tab. 1a);

2) wylew wraz z górną częścią brzuśca garnka o profilu esowatym. Naczynie toczne na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa powierzchni zewnętrznej – czarna, wewnętrznej – beżowa. Przełom warstwowy czarno-beżowy (tab. 1b);

3) górna część naczynia o profilowanym wylewie. Naczynie toczne na kole. Gлина schudzona bardzo małą ilością domieszki drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu pomarańczowa (tab. 1c);

4) górna część naczynia. Miejsce przejścia brzuśca w szyjkę podkreślono szerokim i płytkim rowkiem, natomiast krawędź wylewu cienką linią rytą. Naczynie toczne na kole. Gлина schudzona średnią ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu – szara (tab. 1d);

5) fragment pochodzący z brzuśca naczynia, zdobiony płytkimi, szerokimi, dookólnymi rowkami. Naczynie toczne na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni pomarańczowa. Przełom warstwowy pomarańczowo-szaro-pomarańczowy (tab. 1e);

6) wylew wraz z częścią górną i środkową brzuśca naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu – szara (tab. 1f);

7) fragment misy lub talerza wykonanego na kole z gliny o bardzo małej ilości domieszki drobnoziarnistego piasku. Wewnętrzna powierzchnia naczynia zdobiona jest polewą szklaną. Ornament spirali wykonany został z nieprzejrzystego, ciemnozielonego szkliwa. Otaczająca go rozdwajająca się linia jest pozbawiona szklwienia. Tło zostało wykonane z nieprzejrzystego, żółtawego szkliwa (tab. 1g);

8) część przydenna naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona bardzo małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu ciemnoszara (tab. 2a);

9) dno wraz z dolną częścią brzuśca naczynia wykonanego na kole. Na powierzchni zewnętrznej naczynia zachował się nagar. Gлина schudzona bardzo małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu ciemnoszara (tab. 2b);

10) dno wraz z dolną częścią brzuśca naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu ceglasto-brązowa (tab. 2c);

11) dno wraz z dolną częścią brzuśca naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu szara (tab. 2d);

12) dno wraz z dolną częścią brzuśca naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa powierzchni zewnętrznej czarna, wewnętrznej szara. Przełom czarno-szary (tab. 2g);

13) fragment brzuśca naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona bardzo małą ilością drobnoziarnistego piasku. Przełom barwy pomarańczowej. Obie powierzchnie zdobione polewą szklaną koloru jasnozielonego;

14) fragment brzuśca naczynia o średnicy ok. 8 cm (butelka?). Gлина schudzona średnią ilością drobnoziarnistego piasku. Powierzchnia zewnętrzna barwy czarnej, wewnętrzna barwy szarej. Przełom wartwowany czarno-szary;

15) fragment ucha zdobionego biegnącą wzdłuż pązą o szerokości 6 mm. Fragment polewany jasnozieloną polewą szklaną.

16-19) 4 fragmenty brzuśców naczyń wykonanych na kole. Gлина schudzona małą ilością domieszki drobnoziarnistego piasku. Obie powierzchnie oraz przełomy barwy ciemnoszarej;

Ceramikę datowaną na średniowiecze odkryto na stanowiskach: IX i 13:

– stan IX – 20 fr. ceramiki:

1) wylew wraz z górną częścią brzuśca naczynia wykonanego z gliny schudzonej małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu brązowa (tab. 4c);

2) wylew wraz z górną częścią brzuśca naczynia wykonanego z gliny schudzonej średnią ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni i przełomu szaro-brązowa (tab. 4d);

3) wylew naczynia wykonanego z gliny schudzonej małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu brązowa (tab. 4f);

4-8) fragmenty brzuśców naczyń wykonanych z gliny schudzonej małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwy obu powierzchni i przełomów szaro-brązowe;

9) fragment brzuśca naczynia wykonanego z gliny schudzonej dużą ilością średnioziarnistego tłuczni kamiennego. Barwa powierzchni zewnętrznej brązowa, wewnętrznej czarna, przełom warstwowany brązowo-czarny;

10-20) fragmenty brzuśców naczyń wykonanych z gliny schudzonej średnią ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa powierzchni zewnętrznych i wewnętrznych brązowa i szaro-brązowa. Przełomy warstwowane.

Ze stanowiska 13 pochodzi 8 fragmentów brzuśców naczyń wykonanych z gliny schudzonej dużą ilością drobnoziarnistego piasku. W jednym przypadku jako domieszka wystąpiła mała ilość drobnoziarnistego tłuczniaka kamiennego. Powierzchnie zewnętrzne i wewnętrzne barwy czarno-brązowej. Przełomy warstwowane.

Na okres nowożytny datowana jest ceramika pochodząca ze stan. 15 (Dojlidy). Jej chronologię określono w oparciu o technikę wykonania oraz recepturę masy garncarskiej. Są to:

- 1) całe naczynie zachowane we fragmentach (tab. 9c). Dno naczynia wykonano z gliny schudzonej dużą ilością gruboziarnistego piasku. Gлина, której użyto do budowy górnej części naczynia schudzona została dużą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni naczynia jest ciemnobrązowa. Barwę tę posiada również przełom górnej części naczynia, dno natomiast ma przełom warstwowany: brązowo-szaro-brązowy;
- 2) dno naczynia wykonanego z gliny schudzonej małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni ceglasta, przełom warstwowany ceglasto-szaro-ceglasty (tab. 9j);
- 3) górna część naczynia (dzbana?) zaopatrzonego w ucho (tab. 9h). Gлина schudzona małą ilością domieszki drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu brązowa;
- 4) górna część naczynia wykonanego na kole (tab. 9b). Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Obie powierzchnie oraz przełom barwy pomarańczowej. Przejście wylewu w brzusiec podkreślone jest linią ryta;
- 5) górna część naczynia wykonanego na kole (tab. 9e). Gлина z domieszką średniej ilości średnioziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu brązowa;
- 6) górna część naczynia wykonanego na kole z gliny schudzonej małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu czarna (tab. 9g);
- 7) górna część naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona domieszką średniej ilości drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu ciemnoszara (tab. 9f);
- 8) wylew wraz z górną częścią brzuśca pochodzący z naczynia wykonanego na kole. Gлина schudzona małą ilością drobnoziarnistego piasku. Barwa obu powierzchni oraz przełomu brązowa;
- 9) fragment pochodzący z brzuśca naczynia. Gлина schudzona domieszką małej ilości drobnoziarnistego piasku. Naczynie zdobione ornamentem wykonanym dwoma technikami. Na wypolerowanym pasie ograniczonym z dwóch stron liniami rytymi odcisnięto rzędy prostokątnych otworków (tab. 9a);

Oprócz fr. naczyń ze stanowiska 15 pochodzi też fragment płytki licowej kafla wypełniającego, o komorze otwartej (tab. 9d). Wymiary zachowanej części kafla: wysokość – 12,7 cm, szerokość – 8,3 cm, średnia grubość – 1 cm. Element

dekoracyjny stanowi ornament roślinny oraz pokrywająca całą powierzchnię zewnętrzną kafa ciemnozielona polewa szklana. Określenie chronologii zabytku jest utrudnione fragmentarycznym stanem zachowania. Wzór ornamentu oraz rodzaj użytej polewy szklanej wskazuje na pocz. XVI do końca XVII w. (M. Dąbrowska, 1987, s. 89-94).

Najmniej precyzyjnie określono chronologię jednego fragmentu ceramiki pochodzącej ze stan. 12. Jest to ułamek brzuśca naczynia wykonanego bez użycia koła garncarskiego. Gлина schudzona jest dużą ilością domieszki gruboziarnistego tłucznia kamiennego. Barwa powierzchni zewnętrznej brązowa, wewnętrznej czarna, przełom warstwowany brązowo-czarny. Na podstawie cech technologicznych chronologię zabytku można określić jedynie ogólnie jako pradziejową.

Odłąbną grupę stanowią zabytki pozyskane w trakcie badań na stanowisku X – w okolicach i we wnętrzu kościoła parafialnego p.w. Wniebowstąpienia NMP. Były to: fragmenty naczyń glinianych i szklanych (tab. 5), ludzkie szczątki kostne, drewniane trumny i ich metalowe elementy (tab. 6, 7, 8) oraz odzież pogrzebowa. Przedmioty te znane są autorce jedynie z rycin i opisów zamieszczonych w sprawozdaniu z badań wykopaliskowych. Wśród 31 trumien zachowanych w kompletnym stanie, dwie, zdaniem prowadzących badania wykopaliskowe, zasługiwały na szczególną uwagę. W pierwszej, bogato złożonej trumnie wykonanej w stylu rokoka znajdowały się zwłoki Katarzyny Poniatowskiej, córki Kazimierza – brata króla Stanisława Augusta. Do trumny przymocowane były dwie złożone tablice – komemoratywna oraz herbowa. Napis na tablicy komemoratywnej brzmiał: „CATHARINA PONIATOWSKA CELLISSIMI PRINCIPIS SUPREMI SUCCA MERARII REGNI FILIA, ORNAMENTUM SEXUS PROTOTYPON VIRTUTUM PRETIUM SANGVINIS REGII TERRIS EREPTA OELIS REDDITA VIX CAEPIT AD SOLATIUM CUNCTIS, MOX DESIIT VIVERE AD LUCTUM OMNIBUS EATIS EXPECTATIONEM PUBLICAM DECIPIENTIBUS DIE IMA APRILIS A.D.1773. FLORIDA VEROSUA AETCELIS DECIMO SEPTIMA”. W drugiej z trumien złożone były szczątki Izabeli z Poniatowskich Branickiej – siostry króla i żony Jana Klemensa Branickiego. Klasycystyczna trumna wykonana była z drewna mahoniowego. Identyfikacji dokonano na podstawie notatki w języku polskim, umieszczonej obok wpisu do księgi zgonów kościoła parafialnego. Dopisek do tekstu łacińskiego brzmiał „w trumnie z mahoniowego drewna...”

Po zakończeniu prac archeologiczno-antropologicznych zabytki ze stanowiska X zostały przekazane władzom kościelnym.

Przedstawiony wyżej stan archeologicznej bazy źródłowej do badań nad osadnictwem pradziejowym i nowożytnym terenu miasta Białegostoku jest wysoce niezadawalający. Dotychczasowe odkrycia koncentrują się na obszarach szczególnie dogodnych pod względem warunków hydrologicznych. Niemal wszystkie ślady osadnictwa związane są z doliną rzeki Białej bądź jej dopływów Dolistówki i Bażantarki. Zagęszczenie śladów osadnictwa obserwujemy w trzech punktach miasta – na obszarze

współczesnego centrum, zwłaszcza w okolicach Pałacu Branickich, w dzielnicy Dojlidy, nad bezimiennym dopływem Białej oraz w dolinie Dolistówki, na osiedlu Piasta (por. ryc.). Jednakże na obecnym etapie badań, przy przypadkowym charakterze odkryć oraz braku planowych badań rozpoznawczych niemożliwe jest przeprowadzenie wiarygodnej analizy osadnictwa na terenie dzisiejszego miasta i w najbliższych okolicach Białegostoku.

KATALOG

1) Białystok, st. I

Lokalizacja: lewe skrzydło południowej części Pałacu Branickich.

Okoliczności odkrycia: znalezisko przypadkowe, podczas pogłębiania piwnicy pod przysłą kotłownię centralnego ogrzewania, na głębokości ok. 1,5 m poniżej ówczesnego poziomu piwnic³. Odkrycia dokonano najprawdopodobniej około połowy 1948 roku⁴.

Rodzaj stanowiska: obiekt o nieokreślonej funkcji⁵, zbliżony kształtem do prostokąta o wymiarach ok. 170×98 cm, pokryty warstwą kamieni, których największe średnice dochodziły do 25 cm.

Materiał zabytkowy: oprócz wspomnianego obiektu odkryto resztki drewna oraz ceramikę określoną jako „przedhistoryczna”.

Chronologia: nieokreślona.

Zbiory: miejsce przechowywania zabytków jest nieznane.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku B/28; Dział Dokumentacji Naukowej Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, teczka „Białystok”; „Z Otchłani Wieków”, r. XVII: 1948, z. 11-12, s. 180; „Życie Białostockie”, nr 188: 10 VII 1948, s. 3.

2) Białystok, st. II

Lokalizacja: Rynek Kościuszki – okolice budynku Archiwum Państwowego⁶.

Okoliczności odkrycia: podczas prac archeologiczno-architektonicznych.

Rodzaj stanowiska: ślady obiektów o nieokreślonych funkcjach⁷.

Materiał zabytkowy: kafel miskowy, 3 fr. dachówek, 6 fr. den naczyń, 1 fr. ucha z naczynia zdobionego jasnozieloną polewą, 5 fr. brzegów naczyń, 7 fr. brzuśców naczyń, 2 fr. naczyń zdobionych polewami szklanymi⁸.

Chronologia: wczesne średniowiecze i nowożytność.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku – MB/A/6121, MB/A/8399.

Literatura: Archiwum KZA B/29; J. Joka, *Kronika Białegostoku (1944-1970)*, „Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku”, t. III: 1972, s. 297.

3) Białystok, st. III

Lokalizacja: w dzielnicy Białegostoku Wysoki Stoczek, ok. 200 m na NW od cmentarza Św. Rocha, ok. 200 m na W od ulicy Antoniuk Fabryczny, na skraju łąk w dolinie rzeki Białej.

Okoliczności odkrycia: znalezisko przypadkowe, podczas prac ziemnych przy pogłębianiu sadzawki jesienią 1968 roku.

Rodzaj stanowiska: obiekt o nieokreślonym charakterze – skupisko kamieni, tkwiących w drewnianej obudowie – „cembrowinie”, wydrążonej z jednego pnia o średnicy ponad 0,5 m. Głębokość obiektu – ok. 1,5 m. Wg odkrywcy, kamienie były wielkości możliwej do udźwignięcia przez jedną osobę. Występowały one w znacznej ilości, początkowo w pewnych odstępach, głębiej zaś jeden na drugim. Pod nimi znajdowały się fragmenty ceramiki i kości zwierzęcych. Obiekt wkopany był w dwie warstwy naturalne – glebę pochodzenia organicznego oraz podłoże gliniaste⁹. Wypełnisko obiektu było koloru czarnego.

Materiał zabytkowy: ułamki naczyń glinianego oraz fragmenty kości zwierzęcych. Naczynie częściowo zrekonstruowano (tab. 3a).

Chronologia: kultura ceramiki kreskowanej (sztrychowanej) – od VII w. p.n.e.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku B/30; J. Jaskanin, *Naczynie kultury ceramiki kreskowanej odkryte w Białymstoku*, „Rocznik Białostocki”, t. X: 1970, s. 378-379.

4) Białystok, st. IV

Lokalizacja: posesja przy ul. Niedźwiedziej 41 w Białymstoku, przy NE krańcu działki w pobliżu partii wierzchołkowej wzgórza ograniczanego od S i SE rzeką Białą, zaś od E bezimiennym ciekim.

Okoliczności odkrycia: 9 października 1969 roku, w trakcie kopania rowu pod instalację kanalizacyjną. Ratownicze badania wykopaliskowe przeprowadziła w dniach 9-10 października 1969 roku mgr Danuta Jaskanis.

Rodzaj stanowiska: pochówek szkieletowy dziecka w wieku ok. 3 lat. Szczątki zmarłego umieszczone były w jamie grobowej, której zarys w dolnych partiach profilu zbliżony był do prostokąta o zaokrąglonych narożnikach¹⁰. Zarys jamy grobowej na powierzchni planu nie został zadokumentowany. Wypełnisko jamy stanowił piasek koloru ciemnożółtego lub jasnobrunatnego. Na dnie jamy zalegała warstwa spalenizny. Szkielet ułożony był w pozycji skurczonej, na prawym boku. Głowa skierowana na SW. Brak czytelnego układu kości rąk nasuwa przypuszczenie o celowym naruszeniu ich pierwotnego układu.

Materiał zabytkowy: w skład wyposażenia pochówku wchodziły: siekierka i wiór krzemienisty oraz szpila kościana (tab. 3b, c, d).

Chronologia: neolit – kultura amfor kulistych.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/31; D. Jaskanis, *Interesujące odkrycie grobu neolitycznego na przedmieściach Białegostoku*, „Rocznik Białostocki”, t. XII: 1974, s. 414-418; *Grób szkieletowy sprzed 6 tys. lat odnaleziono na przedmieściu Białegostoku*, „Kurier Polski”, r. XIII, nr 243: 16.10.1969; H. Kaszkowiak, *Grób sprzed 6 tysięcy lat – na osiedlu Dojlidy*, „Gazeta Białostocka” nr 243 (5650): 13.10.1969.

5) Białystok, st. V

Lokalizacja: przybliżona – teren ciepłowni przy ul. Piastowskiej.

Okoliczności odkrycia: znalezisko przypadkowe podczas budowy ciepłowni¹¹.

Rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa.

Materiał zabytkowy: toporek kamienny (ryc. 3e).

Chronologia: młodsza epoka kamienia?

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. 294.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/32.

6) Białystok, st. VI

Lokalizacja: przybliżona – dolina rzeki Białej w dzielnicy Białostoczek.

Okoliczności odkrycia: znalezisko przypadkowe, podczas prac związanych z regulowaniem biegu rzeki Białej¹².

Rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa.

Materiał zabytkowy: siekierka krzemieniowa (ryc. 3f).

Chronologia: wczesna epoka brązu – kultura Chłopice-Veselé?

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. 25.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/33.

7) Białystok, st. VII

Lokalizacja: przybliżona – wykop przy Pałacu Branickich.

Okoliczności odkrycia: znalezisko przypadkowe¹³.

Rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa.

Materiał zabytkowy: toporek kamienny (ryc. 4a).

Chronologia: Młodsza epoka kamienia.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. 114.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/34.

8) Białystok, st. VIII

Lokalizacja: przybliżona – w parku przy Pałacu Branickich, „przy wyschniętym stawie”.

Okoliczności odkrycia: znalezisko przypadkowe (1974 r.).

Rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa.

Materiał zabytkowy: toporek kamienny (ryc. 4b).

Chronologia: Młodsza epoka kamienia?

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. 296.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/35.

9) Białystok, st. IX

Lokalizacja: na E od ul. Piastowskiej, na SW skłonie cypla w dolinie rzeki Doliśtówki, ekspozycja stanowiska na W, gleba piaszczysta o małej kamienistości. Stanowisko zajmuje obszar o powierzchni ok. 0,5 ha.

Okoliczności odkrycia: w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarze 37-87, 9 IX 1981 r.

Rodzaj stanowiska: osada.

Materiał zabytkowy: 1 odłupek krzemienisty (ryc. 4e), 3 okruchy krzemienne, 3 fr. wylewów naczyń (ryc. 4c, d, f), 17 fr. ceramiki pochodzących z brzuśców naczyń.

Chronologia: epoka kamienia i średniowiecze.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. 1048.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/170.

10) Białystok, st. X

Lokalizacja: na terenie przylegającym do kościoła parafialnego pod wezwaniem Wniebowstąpienia NMP oraz wewnątrz tegoż kościoła, głównie w kryptach grzebalnych w prezbiterium.

Okoliczności odkrycia: w trakcie prac wykopaliskowych podjętych w kwietniu, maju oraz sierpniu 1983 roku na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku. Badania prowadzone były równolegle z pracami architektonicznymi i instalatorskimi, mającymi na celu renowację i modernizację kościoła.

Rodzaj stanowiska: relikty najstarszego kościoła, cmentarz przykościelny, krypty grzebalne w prezbiterium.

Materiał zabytkowy: fr. naczyń glinianych i szklanych (tab. 5), ludzkie szczątki kostne pochodzące z cmentarza przykościelnego oraz z krypt, tablica komemoratywna Katarzyny Poniatowskiej, 31 trumien zachowanych w stanie dobrym oraz fragmenty trumien z krypt bocznych, metalowe części trumien, odzież pogrzebowa (tab. 6, 7, 8).

Chronologia: cmentarz przykościelny – 2 poł. XVI do pocz. XIX wieku, krypty – XVII-XVIII wiek.

Zbiory: zabytki ruchome przekazano proboszczowi parafii Wniebowstąpienia NMP. Szczątki kostne złożono w ossarium w jednej z mniejszych krypt. Najciekawsze egzemplarze trumien umieszczono w krypcie głównej.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku; Z. Skrok, *Wykopaliska na pograniczu światów*, Warszawa 1988, s. 89-106.

11) Białystok, st. 11

Lokalizacja: osiedle Piasta, na S od skraju lasu sosnowego, ok. 100 m na E od drogi polnej prowadzącej z lasu do budowanego (w 1990 r.) kościoła.

Okoliczności odkrycia: w październiku 1990 roku, w trakcie badań powierzchniowych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarze 37-87.

Rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa.

Materiał zabytkowy: łuczka krzemienista.

Chronologia: epoka brązu.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/575.

12) Białystok, st. 12

Lokalizacja: dzielnica Pieczurki, na SW stoku wyniesienia w widłach rzeki Dolistówki, ok. 220 m na E od jej lewego brzegu i ok. 130 m na N od bezimiennego ciek.

Okoliczności odkrycia: 6 kwietnia 1990 roku, w trakcie badań powierzchniowych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarze 37-87.

Rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa.

Materiał zabytkowy: 1 fragment ceramiki.

Chronologia: pradziejowa nieokreślona.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/576.

13) Białystok, st. 13

Lokalizacja: dzielnica Bagnówka, na W stoku wyniesienia znajdującego się w odległości ok. 120 m na NW od niewielkiego lasu sosnowego oraz ok. 500 m na W od drogi polnej prowadzącej z Bagnówki do Sowlan.

Okoliczności odkrycia: 7 kwietnia 1990 roku, w trakcie badań powierzchniowych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarze 37-87.

Rodzaj stanowiska: 1) ślad osadnictwa; 2) osada. Materiał zabytkowy występował na obszarze o pow. poniżej 1 ha.

Materiał zabytkowy: 1) Łuszczeń, 2) 8 fragmentów ceramiki.

Chronologia: 1) mezolit – epoka brązu, 2) średniowiecze.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. 5113.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/577.

14) Białystok, st. 14

Lokalizacja: ul. Warszawska 15, na tyłach budynku Administracji Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego.

Okoliczności odkrycia: w trakcie prac ziemnych prowadzonych w marcu i kwietniu 1993 roku.

Rodzaj stanowiska: w trakcie inspekcji konserwatorskich zadokumentowano pozostałości dwóch drewnianych studzienek oraz rur kanalizacyjnych.

1) studzienka kanalizacyjna o wymiarach 65 cm wysokości i 60 cm szerokości, odkryta na głębokości 1,5 m od obecnego poziomu nawierzchni. Ściany wyłożone deskami o grubości 8 cm.

2) studzienka kanalizacyjna – odkryta na tej samej głębokości co pierwsza, w odległości ok. 2 m na NW od niej. Wymiary: odsłonięta wysokość – 1,15 m, szerokość – 1,57 m. Ściany wyłożone deskami o grubości 5-6 cm, szerokości 10 cm.

3) 2 odcinki rur kanalizacyjnych, odsłonięte na głębokości 1,20 m i 1,15-1,20 m poniżej obecnego poziomu nawierzchni. Zbudowane z drewnianych belek o grubości 4,5-5 cm, ustawionych w odległości 9 cm od siebie.

Materiał zabytkowy: odsłonięte konstrukcje drewniane oraz zabytki ruchome – 2 fr. ceramiki siwej, 1 ampulka z białego szkła oraz 1 kość zwierzęca.

Chronologia: XIX wiek?

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/625.

15) Białystok, st. 15

Lokalizacja: przybliżona – osiedle Dojlidy;

Okoliczności odkrycia: w czasie badań w 1954 lub 1955 roku¹⁴.

Rodzaj stanowiska: osada.

Materiał zabytkowy: 1 fr. kafla, 10 fr. ceramiki.

Chronologia: okres nowożytny.

Zbiory: Dział Archeologii Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. 6122.

Literatura: Archiwum KZA w Białymstoku – B/628.

16) Białystok – Słoboda

Lokalizacja: przybliżona – dzielnica Białegostoku Słoboda, na jednej z działek rolnych.

Okoliczności odkrycia: znalezisko przypadkowe, w trakcie prac ziemnych, 19 VI 1939 roku. Odkrywcą był najprawdopodobniej Kazimierz Rykowski, zamieszkały wówczas w Białymstoku, ul. Kredytowa 1. Badania wykopaliskowe prowadził A. Klein – delegat Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie.

Rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa.

Materiał zabytkowy: głąz o wymiarach 1,14×0,75×? m. Spoczywał on na podłożu z łupanych kamieni polnych. Pod kamieniami zalegała glina koloru popielatego. Głąz zorientowany był wg stron świata. Dłuższa oś wskazywała kierunek północny i południowy, krótsza wschodni i zachodni. Boczne powierzchnie głązu nosiły ślady ociosywania.

Chronologia: nieznana.

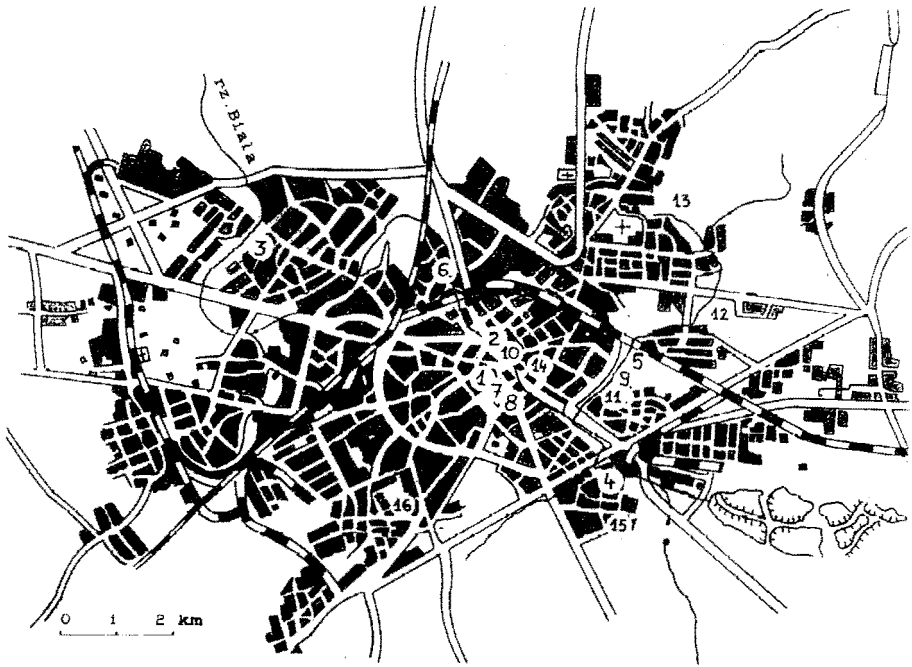
Zbiory: brak informacji o losach znaleziska.

Literatura: J. Glinka, *Teka 137*, s. 11; „Dziennik Białostocki”, d. 29.VI.1939, s. 5;
R. Kraško, *Z teki szperacza*, „Gazeta Współczesna”, dn. 28-29 IV 1979.

PRZYPISY

- 1 Artykuł przygotowany został do druku w pierwszej połowie 1994 roku. W październiku 1994 roku odkryte zostało kolejne stanowisko archeologiczne na terenie miasta. Por. M. Karczewska, *Nowe stanowisko archeologiczne z terenu Białegostoku – ulica Lipowa 12*, „Białostoczczyzna”, nr 4:1995.
- 2 Informacja ustna W. Migala.
- 3 W zachowanej dokumentacji brak określenia poziomu do którego dokonywano pomiaru głębokości zalegania obiektu. Określenie: „ok. 1,5 m poniżej obecnego poziomu...” najprawdopodobniej dotyczy poziomu piwnic, w których prowadzono prace.
- 4 Brak dokładnej daty odkrycia. Na podstawie notatki opublikowanej 10 VII 1948 roku w „Życiu Białostockim”, możemy przypuszczać, iż miało ono miejsce około połowy 1948 roku.
- 5 Wg odkrywców było to palenisko w formie okrągłego bruku kamiennego. Analiza dokumentacji fotograficznej wskazuje, iż był to obiekt zbliżony kształtem do prostokąta o wymiarach ok. 170 × 98 cm, pokryty w miarę jednolitą warstwą kamieni, o średnicach dochodzących do ok. 25 cm.
Dołączone do dokumentacji znajdującej się w Archiwum KZA i w Dziale Dokumentacji Naukowej PMA w Warszawie czarno-białe zdjęcia nie były skalowane. Na jednym z nich utrwalono obok obiektu odcisnięte w piasku ślady ludzkich stóp. Wymiary obiektu obliczono przyjmując, iż przeciętna długość stopy wynosi ok. 28 cm.
- 6 Brak dokładnej lokalizacji stanowiska. Notatka: „Przy badaniu starych murów przy „zbrojowni” pl. Kościuszki...”, wskazuje, iż miało ono miejsce w trakcie prac związanych z przesuwaniem budynku obecnego Archiwum Państwowego.
- 7 Odkrywczy wydzielili trzy warstwy. Pierwsza zawierała polewane kafle barokowe. Pod nią znajdowała się warstwa z XV-wieczną ceramiką. Głębiej zalegał bruk kamienny, pod którym natrafiono na drewniane pale, wbite w ziemię pod kątem ostrym. Pomiędzy nimi wystąpiły fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej.
- 8 Sporządzający notatkę z badań wymienili wśród materiału zabytkowego polewane kafle barokowe, których brak wśród przechowywanych w Dziale Archeologii MO w Białymstoku zabytków z tego stanowiska.
- 9 Brak precyzyjnego określenia rodzaju utworów w których zalegał obiekt. Odkrywca podał, iż była to glina rozmiękczona przez wodę. Szary kolor, a także fakt, iż odkrycia dokonano w dolinie rzeki oraz określenie J. Jaskanisa, który opisuje utwory jako „błotnistą maź” sugeruje, iż mogły być to również utwory pochodzenia organicznego. Najprawdopodobniej podczas wkopywania obiektu naruszono dwie warstwy – związane z wylewami rzeki nadkład pochodzenia organicznego oraz stanowiącą nieprzepuszczalne podłoże glinę.
- 10 Opublikowany opis i rysunek profilu jamy grobowej (D. Jaskanis, 1987, s. 415) nie jest w pełni zgodny z połową dokumentacją rysunkową przechowywaną w Archiwum KZA w Białymstoku. Rozbieżności dotyczą głównie wymiarów obiektu oraz miąższości poszczególnych warstw. Dokumentacja połowa podaje, iż w momencie odkrycia dno jamy znajdowało się na głębokości 0,87 m od ówczesnego poziomu terenu, zaś 1,7 m od poziomu terenu sprzed niwelacji. Zniszczeniu uległa więc warstwa ok. 83 cm. Przy podanej w dokumentacji miąższości warstwy ornej – ok. 50 cm, pozostałe 33 cm przypadają na jamę grobową. Tak więc rysunek profilu w publikacji należy traktować jako próbę rekonstrukcji sytuacji stratygraficznej sprzed niwelacji terenu.
- 11 Dokładna data odkrycia nie jest znana. Zabytek został przekazany do muzeum 26 III 1974 roku.
- 12 Data odkrycia nie jest znana.
- 13 Data odkrycia nie jest znana.

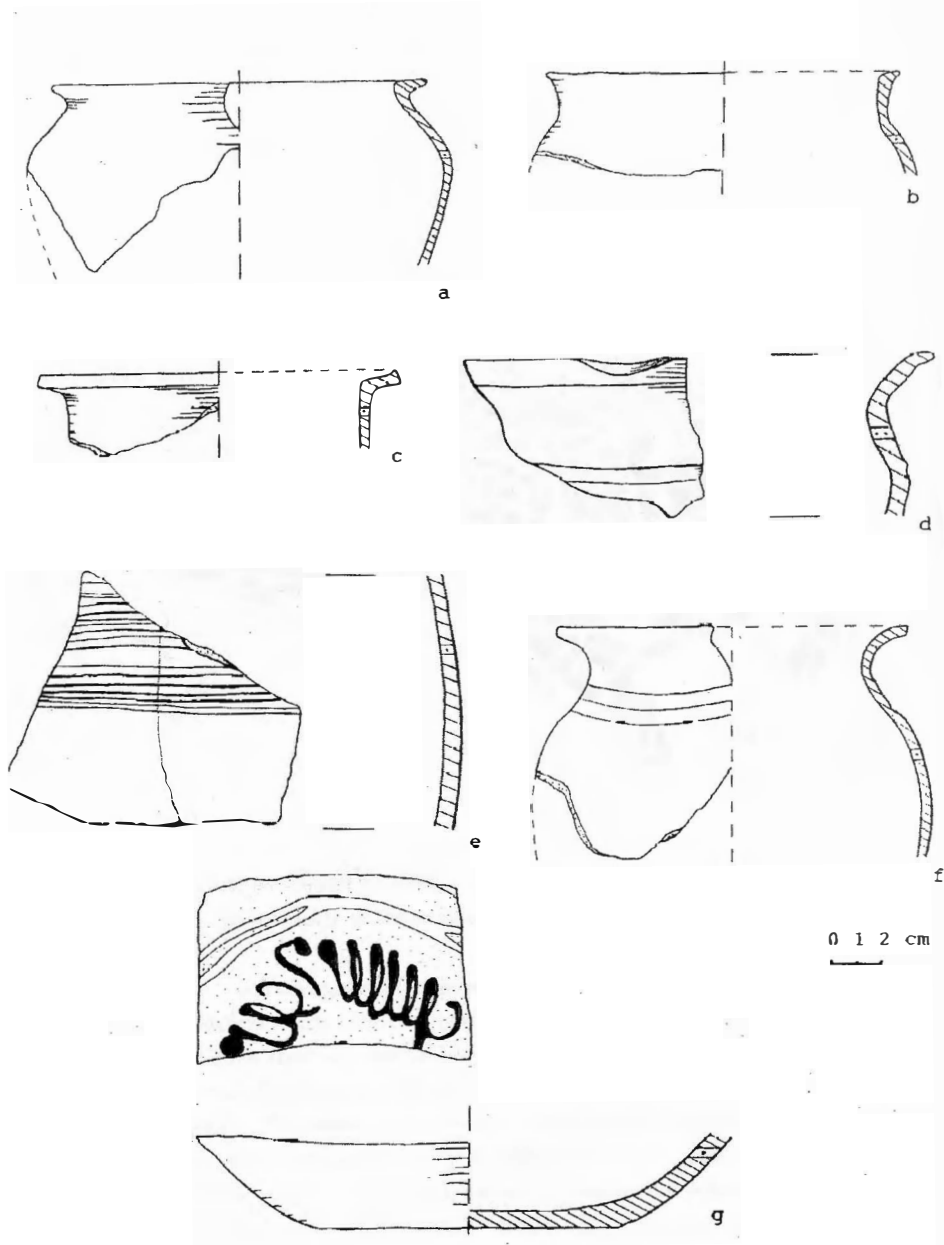
- 14 Brak informacji dotyczących okoliczności oraz dokładnej daty odkrycia, a także charakteru prowadzonych wówczas badań. Z notatki załączonej do materiału zabytkowego „rów B, profil II” wynika, iż mogły to być badania wykopaliskowe. Wspomniana notatka, podpisana przez architekta inż. T. Żurowskiego opatrzona jest datą 1954, natomiast ceramika podpisana jest datą 1955 r.

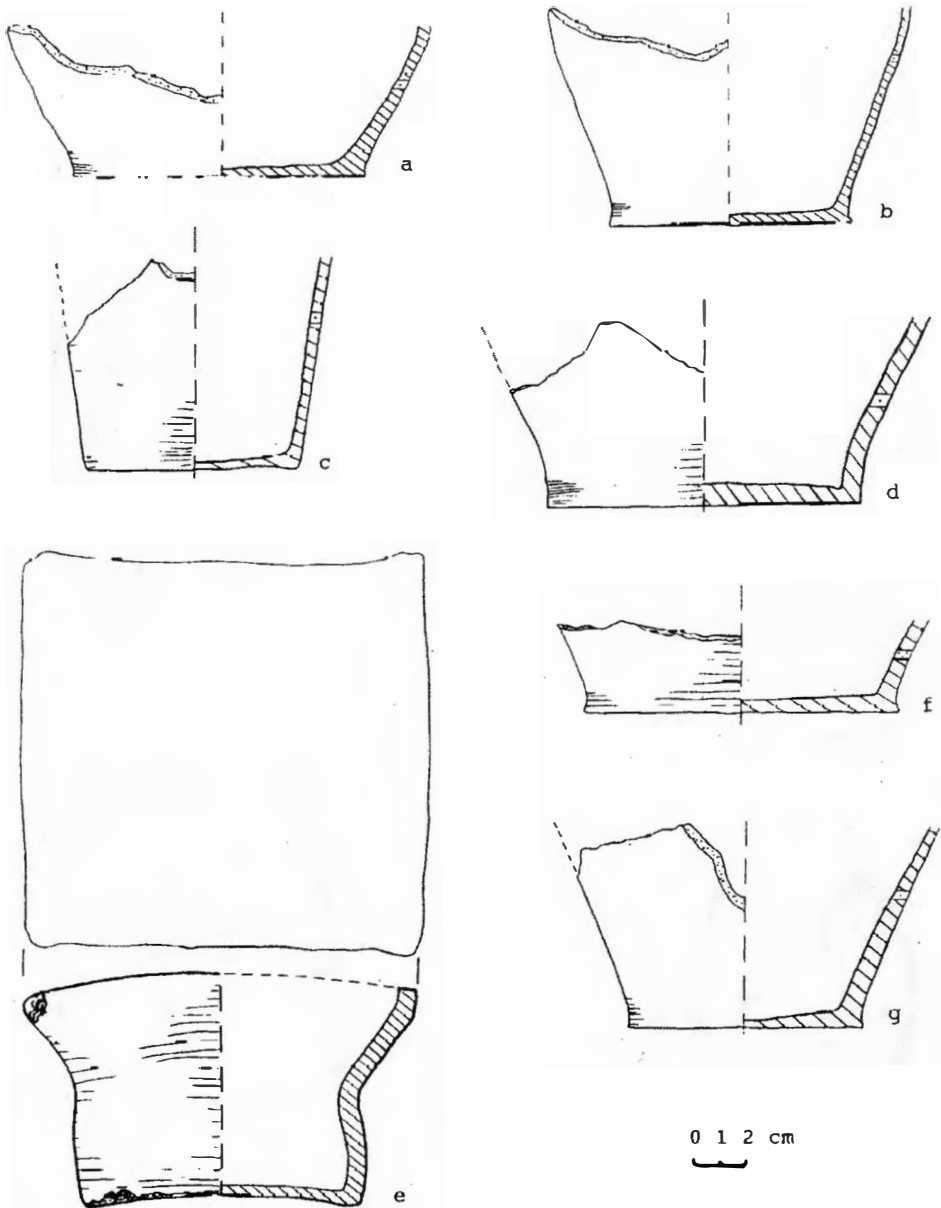
Plan miasta według mapy „Okolice Białegostoku”,
wyd. Ośrodka Badań Naukowych w Białymstoku

Ryc. Stanowiska archeologiczne z terenu Białegostoku

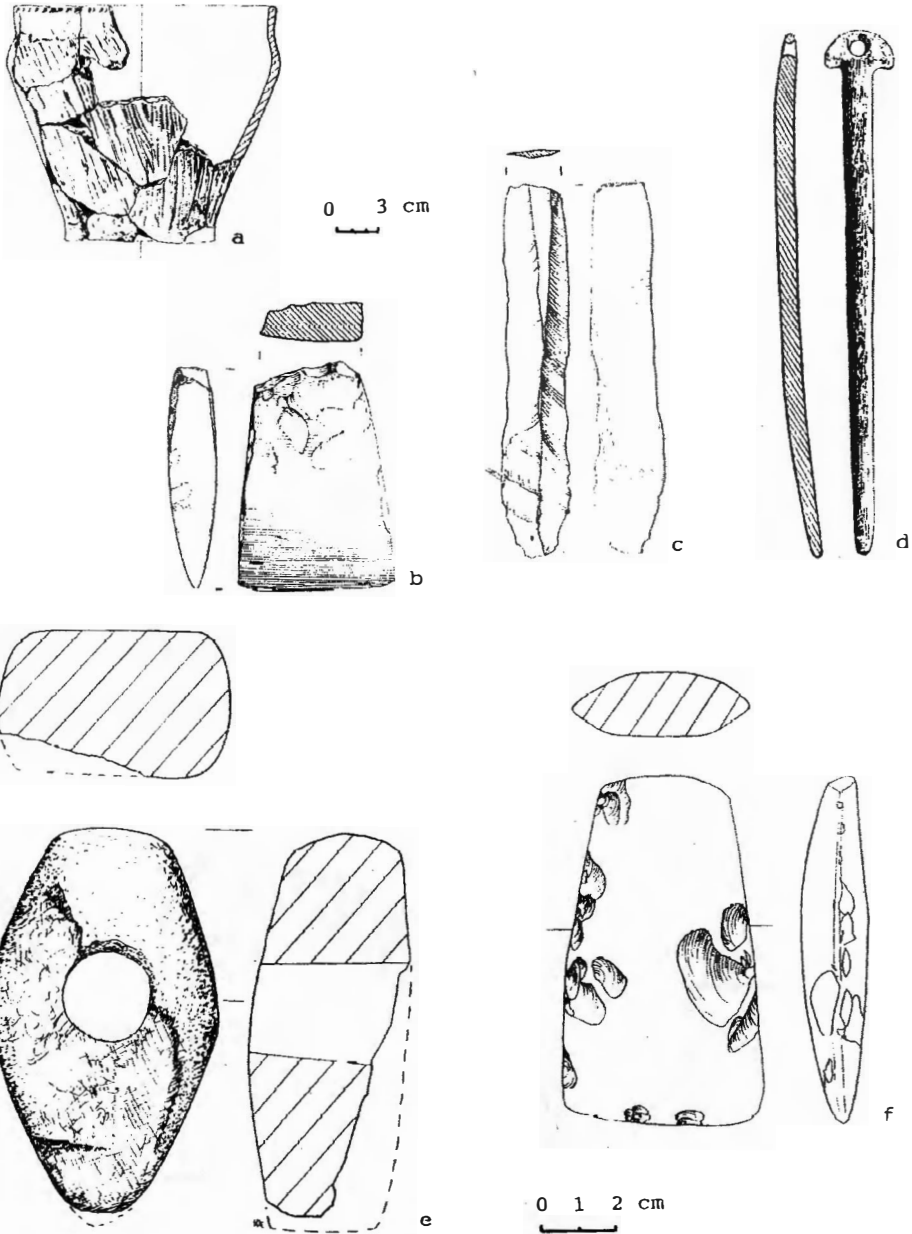
1 – stan. I – Pałac Branickich, bruk kamienny, chronologia nieokreślona; 2 – stan. II – Rynek Kościuszki, obiekty związane z osadnictwem wczesnośredniowiecznym i nowożytnym; 3 – stan. III – Wysoki Stoczek, obiekt o niewyjaśnionej funkcji, kultura ceramiki sztrychowanej, VII w. pne – IV w. ne; 4 – stan. IV – Dojlidy, grób szkieletowy, neolit; 5 – stan. V – os. Piasta, toporek kamienny, neolit; 6 – stan. VI – Białostoczek, siekierka krzemienna, epoka brązu; 7 – stan. VII – okolice Pałacu Branickich, toporek kamienny, neolit; 8 – stan. VIII – okolice Pałacu Branickich, toporek kamienny, neolit; 9 – stan. IX – os. Piasta, ślady osadnictwa z epoki kamienia i średniowiecza; 10 – stan. X – Kościół Farny, cmentarz przykościelny 2 poł. XVI do pocz. XIX w. oraz krypty grzebalne XVII-XVIII w.; 11 – stan. XI – os. Piasta, ślady osadnictwa z mezolitu – epoki brązu; 12 – stan. XII – Pieczurki, ślad osadnictwa, chronologia pradziejowa; 13 – stan. XIII – Bagnówka, ślady osadnictwa z neolitu – epoki brązu oraz średniowiecza; 14 – stan. XIV – ul. Warszawska, drewniane urządzenia kanalizacyjne, XIX w.; 15 – stan. XV – Dojlidy, ślady osadnictwa nowożytnego; 16 – Słoboda, głaz o nieokreślonej funkcji i chronologii.

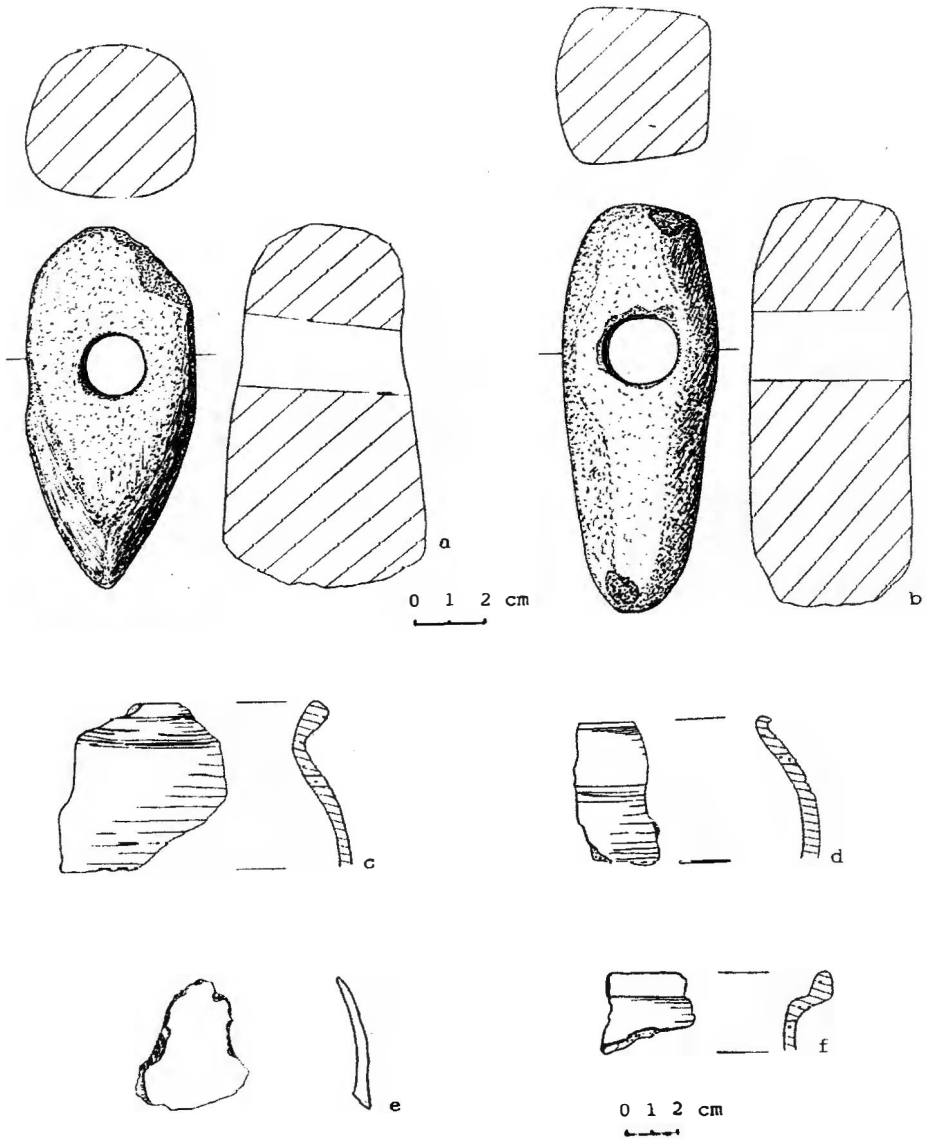
Tab. 1. Stanowisko II (a-g – ceramika nowożytna):

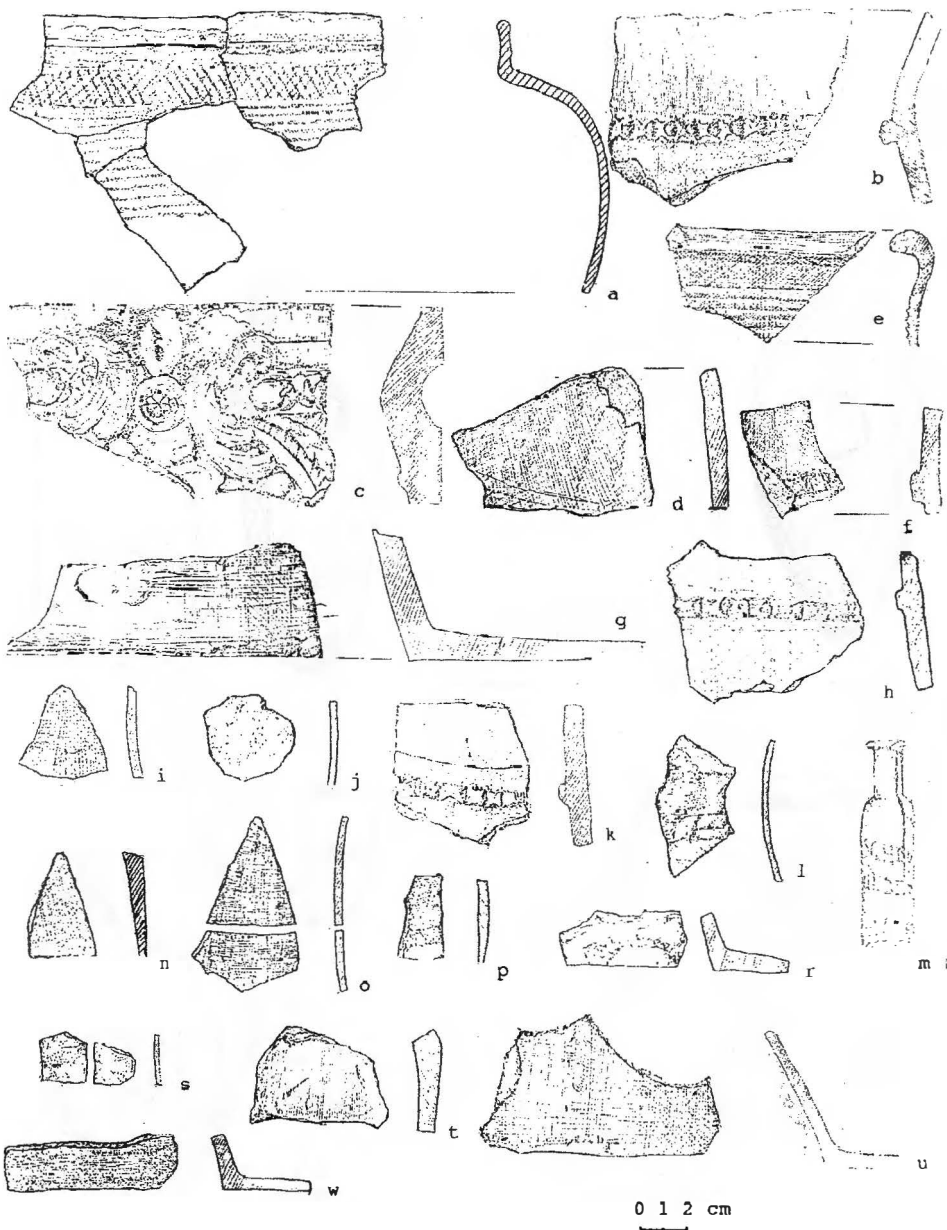
Tab. 2. Stanowisko II (f – fr. ceramiki wczesnośredniowiecznej; e – kafel miskowy z XVI-XVII w.; a, b, c, d, g – ceramika nowożytna).

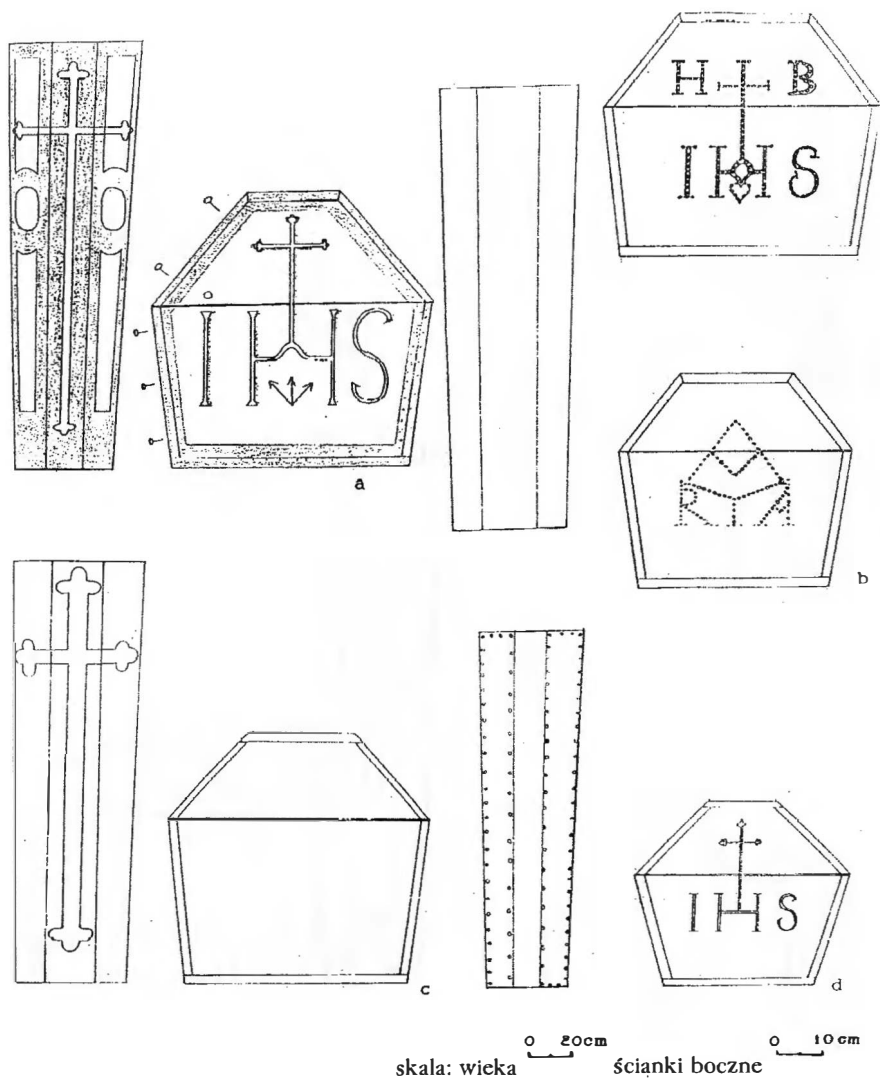
Tab. 3. a – stanowisko III (naczynie kultury ceramiki kreskowanej, wg J. Jaskanisa, 1970); b, c, d – stanowisko IV (wyposażenie grobu z młodszej epoki kamienia, wg D. Jaskanis, 1974); e – stanowisko V (toporek kamienny z młodszej epoki kamienia); f – stanowisko VI (siekiereka krzemienna z wczesnej epoki brązu).

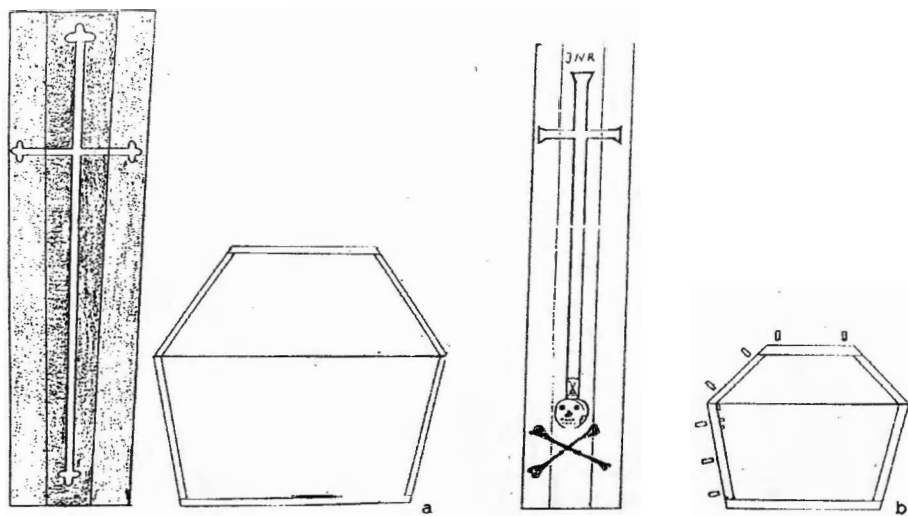
Tab. 4. a – stanowisko VII (toporek kamienny z młodszej epoki kamienia); b – stanowisko VIII (toporek kamienny z młodszej epoki kamienia); c-f – stanowisko IX (e – odłupek krzemienisty z epoki kamienia/wczesnej epoki brązu, c, d, f – fragmenty naczyń średniowiecznych).

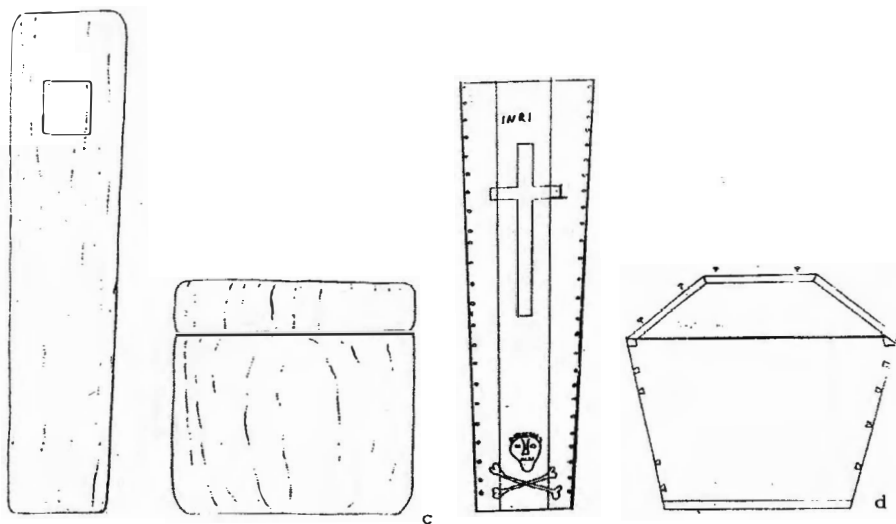
Tab. 5. Stanowisko X (fragmety naczyń glinianych z XVI-XIX wieku, wg Z. Skroka).

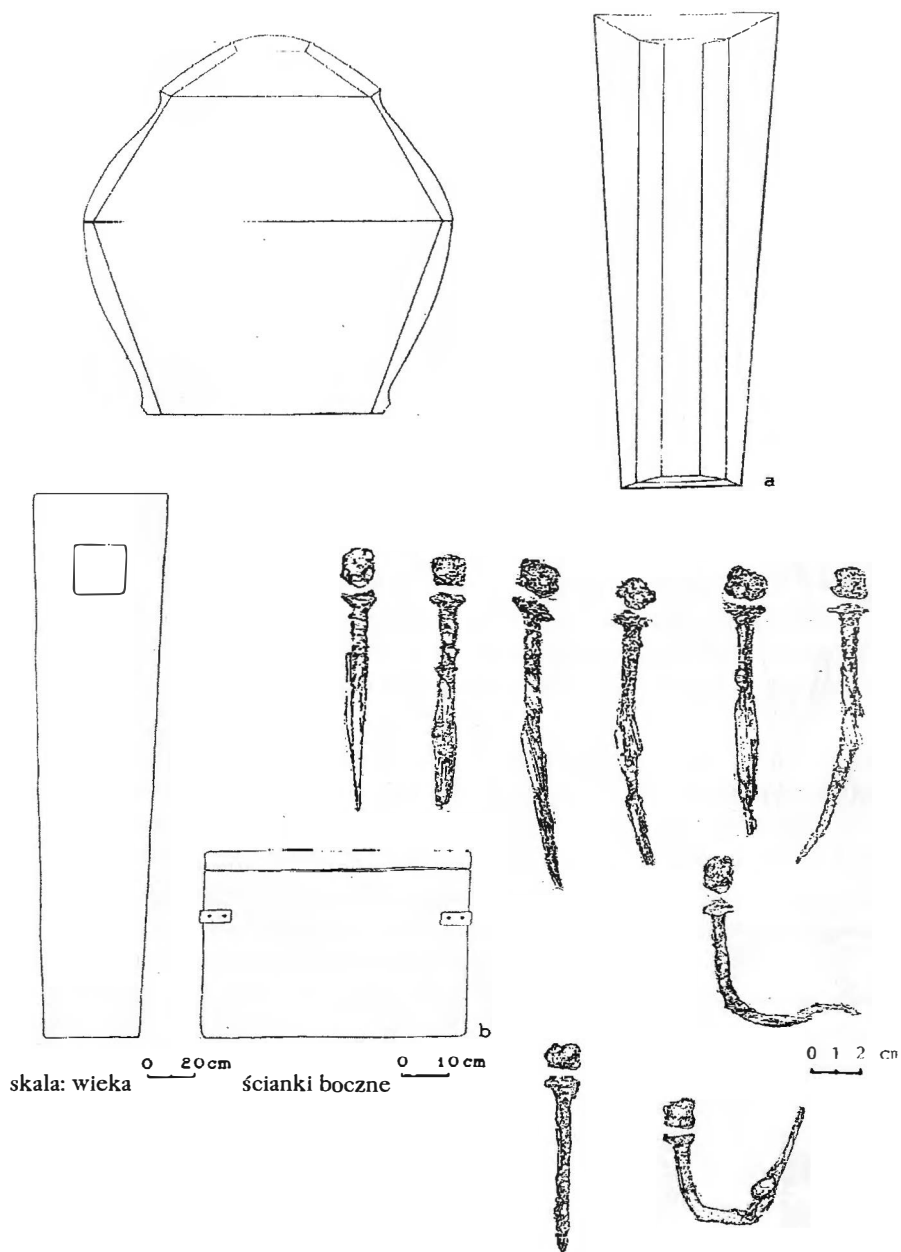
Tab. 6. Stanowisko X (wybrane trumny odkryte w kryptach kościoła parafialnego p. w. Wniebowstąpienia NMP, a – trumna nr 4, b – trumna nr 5, c – trumna nr 6, d – trumna nr 7, wg Z. Skroka).

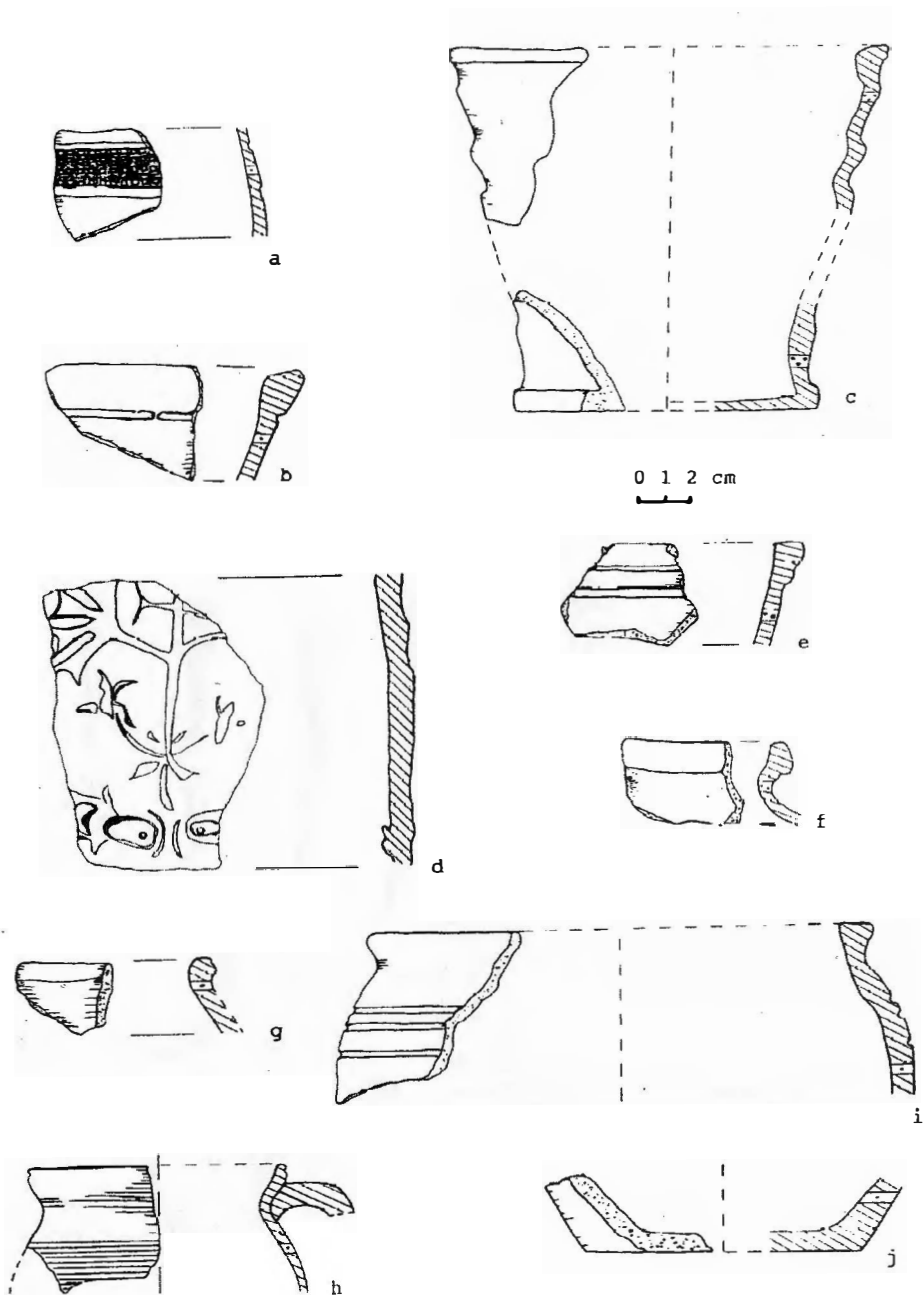
skala: wieka $\overline{0 \quad 20 \text{ cm}}$ ścianki boczne $\overline{0 \quad 10 \text{ cm}}$

Tab. 7. Stanowisko X (wybrane trumny odkryte w kryptach kościoła parafialnego p. w. Wniebowstąpienia NMP, a – trumna nr 10, b – trumna nr 20, c – trumna nr 30, d – trumna, wg Z. Skroka).

Tab. 8. Stanowisko X (wybrane trumny oraz gwoździe odkryte w kryptach kościoła parafialnego p. w. Wniebowstąpienia NMP, wg Z. Skroka).

Tab. 9. Stanowisko 15 (d – płytką licowa kafa – pocz. XVI do końca XVII wieku, a, b, c, e, f, g, h, i, j – fragmenty naczyń nowożytnych).